

Danas

sreda, 28. avgust 2019.

ANTIKA FEST 2019

Feliks Romuliana Zaječar od 28. do 30. avgusta

Dionis u Feliks Romuliani / Foto: Narodni muzej Zaječar

Žene iz Troje / Foto: Pozorište „Zoran Radmilović“

Mogu da se ponove u antičkoj Grčkoj ili Drugom svetskom ratu, Iraku ili Siriji, u Bosni ili na Kosovu, a potencijalno u budućnosti

EVRIPIDOVE TROJANKE

Nastale u koprodukciji *Narodnog pozorišta Priština*, Narodnog pozorišta Timočke Krajine *Zoran Radmilović Zaječar* i *Dunavfesta Beograd*, *Žene iz Troje* premijerno su igrane u Gračanici krajem juna. Usledio je Zvečan, Zaječar, pa prestižni letnji festivali: Viminacijum fest, Novi Tvrđava teatar, Teatar u tvrđavi, Nišvil teatarski festival. I nagrade - najpre specijalna nagrada za scenski govor na 6. pozorišnom festivalu Novi Tvrđava teatar u Čortanovcima, a potom i nagrada za najbolje korišćenu muziku na Internacionalnom Nisville Jazz teatarskom festivalu u Nišu. Obrazloženje žirija je da „Muzika u ovoj predstavi višeznačno gradi ključni, tragički duh igre. Ponekad je suptilna i nenametljiva, diskretno nameće tamne, klaustrofobične tonove igre. U drugim trenucima je prigušeno življana, opojna i očaravajuća. Tada kroz kontrast izražava dionijski kult plodnosti, i otkriva da sve što nastaje mora biti spremno na bolno propadanje, što je ničeanska suština tragičnog“.

Evripidova antička tragedija *Žene iz Troje*, u kojoj se evociraju događaji posle pada antičke Troje koju su Grci osvojili zahvaljujući drvenom konju, a trojanske žene su žrebom podeljene među pobednicima kao robinje. Ovo je priča o posledicama jednog nepotrebnog rata koji je srušio jednu kulturu, a drugoj nanео nenadoknadive gubitke, kaže reditelj Bradić. Po njemu, savremene Troje se danas nalaze u blizini antičke, a izbeglice koje dolaze iz pravca Bliskog Istoka i Male Azije svedoče o ravnodušnosti koju savremeni svet ima prema ljudskim osećanjima, bilo da su to duboka patnja ili nemoćni pravedni gnev zbog gubitka najbližih. Savremeni bogovi, oni koji povlače poteze modernih ratova, ostaju gluvi i nemi na ovaj krik.

„Adaptiranjem Evripidovog teksta, arhitekturom scene, kostimom i tretmanom muzike želimo da ukažemo da se radnja drame može događati svuda i u svakom vremenu. Time impliciramo da, u cikličnom odvijanju istorije, događaji drame mogu da se ponove u antičkoj Grčkoj, *Drugom svetskom ratu*, u Bosni, na Kosovu, u Iraku ili Siriji, a potencijalno ponovo u budućnosti“, navodi Bradić, dodajući da „kao što lekovi podsećaju na otrove, kao što bolovi mogu da izazovu nasladu, a razdragano veselje donese iznenadnu tugu, tako se iz ove antičke tragedije o posledicama rata, surovosti pobednika i osvete žrtava, razvijaju podsticaji koji afirmišući patnju donose intenzivan priliv života savremenom gledaocu. Sve ovo čini *Trojanke* aktuelnim i provokativnim i u našem vremenu i na našim prostorima“.

R. D.

Evripid, „Žene iz Troje“ („Trojanke“), prevod Danilo Kiš, adaptacija, režija i scena Nebojša Bradić, kostimografija Marina Vukasović Medenica, likovna dorada kostima Olga Mrđenović, asistentkinja scenografa Slavica Marković, kompozitor Zoran Erić, scenski pokret Vera Obradović, scenski govor Vlado Kerošević

Podsticanje intelektualne radoznalosti širokih slojeva publike i želje za učešćem u spektaklu

Ubedljivost teatra u okruženju arheološkog nasleđa

Nebojša Bradić

Srbija ima arheološko-istorijske lokalitete, prirodna bogatstva, zaostavštine i predanja koja u sintezi sa umetničkim doživljajem mogu dobiti posebnu vrednost.

Osnovni motiv pokretanja Antika festa, koji je 2012. zaživeo na Feliks Romuliani, bio je da se bogato antičko nasleđe na tlu Srbije učini vidljivijim kroz povezivanje sa savremenom umetničkom produkcijom. Antika fest od samih početaka čini niz kulturno-umetničkih događaja (pozorišne predstave, koncerti, izložbe, filmovi i tribine) inspirisanih antičkim nasleđem koji ukazuju na potencijale tog nasleđa.

Antika fest je više od festivala antičke drame. Antika fest prepoznaje antiku u različitim dimenzijama našeg života, ističući potrebu za živim pozorištem. Zato smo pored oživljavanja klasičnih tekstova antike (Homerova *Ilijada*, Vergilijeva *Eneida*, Evripidov *Kiklop*), tokom dosadašnjih edicija festivala predstavili i drame i adaptacije koje su inspirisane Servantesom (*Plej Servantes*) i Nušićem (*Ušo đavo u selo*).

Antika fest od samih početaka čini niz kulturno-umetničkih događaja (pozorišne predstave, koncerti, izložbe, filmovi i tribine) inspirisanih antičkim nasleđem koji ukazuju na potencijale tog nasleđa

U stvaranju autentičnog iskustva koristili smo pozorišne i dramske tehnike u netaatarskim uslovima, nematerijalnu baštinu, istinite ili izmišljene priče. Teatar u okruženju arheološkog nasleđa postiže mnogo ubedljiviji efekat nego što to može klasična edukacija. Uz ambijent, muziku, igru i dramski sadržaj, tokom proteklih izdanja Antika festa nastojali smo da podstaknemo intelektualnu radoznalost širokih slojeva publike i želju za učešćem u spektaklu.

Vrlo smo srećni što su ideje Antika festa prihvaćene i inspirisale nastanak i drugih festivala na antičkim lokalitetima u Srbiji. Strah da će antičke teme biti strane savremenom gledaocu razvejan je uspešnim predstavama i novim generacijama publike u našoj zemlji i regionu.

Verujući u jedinstvenost i posebnost umetnosti odlučili smo da, posle dve godine pauze, ponovo pokrenemo Antika fest sa željom da ova manifestacija nastavi da živi i da se povezuje sa srodnim manifestacijama u zemlji i inostranstvu.

Nova edicija Antika festa bavi se posledicama ratova, sudbinom pobeđenih, bolom koji ne pripada samo poraženima već i pobednicima, osuđuje destruktivne nagone čije su žrtve humanost i čovekov razum. Antika je tu i danas i važna je stoga što nudi svakom, pa i našem, društvu priliku da vodi živu debatu sa samim sobom.

Foto: Folner / Ognjen Stevanović

Žene iz Troje / Foto: Pozorište „Zoran Radmilović“

PROGRAM

Antika fest 2019: Umetnost sećanja

Feliks Romuliana Zaječar od 28. do 30. avgusta

SREDA, 28. avgust

■ RAZGOVOR o savremenim inscenacijama antičkih tekstova - *Nove pozorišne prakse i antički tekst*, učestvuju teatrolog Aleksandar Milosavljević, kritičarka Ana Tasić, glumac Vlado Kerošević i reditelj Nebojša Bradić, u 18 sati;
- Sa uverenjem da moderne pozorišne tehnike ne samo da preobražavaju grčku tragediju u lucidnu predstavu koja ima savremenu relevantnost, već i da menjaju školske analize drama, priređena je debata teoretičara i praktičara o tome koliko je izvođačka metodologija suštinska za percepciju grčkih tragedija.
■ PREDSTAVA *Žene iz Troje*, po tekstu Evripida, u režiji Nebojše Bradića, produkcija *Narodnog pozorišta Priština*, Pozorišta *Zoran Radmilović Zaječar* i *Dunavfesta* Beograd, u 19.30 sati;

ČETVRTAK, 29. avgust

■ PROMOCIJA drame Henrika Ibzena *Car i Galilejac* (*Akademski knjiga iz Novog Sada*), učestvuju dramaturg Spasoje Ž. Milovanović, reditelj Nebojša Bradić, urednica *Akademski knjige* Bora Babić i glumci Ivan Zarić, Vlado Kerošević i Tihomir Stanić, u 18 sati;
- Kroz sudbinu Julijana Apostata, Ibzen ispituje odnose nužnosti i slobode, nasilja i lepote, istorije kao mogućeg reda ili stalnog haosa. Najjači pobeđuju, a takve pobednike volja sveta preobraća u svoje igračke.
■ PREDSTAVA *Opsada i pad Konstantinopolja*, po tekstu Mihajla Kritovula u adaptaciji Gorana Markovića, u izvođenju Tihomira Stanića i Hora Centra za kulturu *Zoran Radmilović*, u 19.30 sati;
- Prikaz očevica Mihajla Kritovula doprinosi razumevanju niza okolnosti

vojnopolitičkog teatra u kojem se odvijao pad i razaranje Konstantinopolja sa dalekosežnim posledicama koje su označile kraj srednjeg veka i novu fazu razvoja evropskog prostora.

PETAK, 30. avgust

■ PROMOCIJA knjige *Metaarheologija* Staše Babić (*Clio* Beograd), učestvuju prof. dr Staša Babić, arheolog Bora Dimitrijević i glodur IK *Clio* Zoran Hamović, u 18 sati;
- Knjiga Staše Babić *Metaarheologija: Oglad o uslovima znanja o prošlosti* spada u red najvažnijih novih knjiga u srpskoj arheologiji, a ravnopravno stoji rame uz rame sa elitnim knjigama iz oblasti teorije arheologije u svetu.
■ PREDSTAVA *Odiseja*, po tekstu Homera u dramatisaciji Damira Mahmutovića i režiji

Atrium / Foto: Narodni muzej Zaječar

Presudno delo za spisateljsku karijeru Henrika Ibzena prvi put na srpskom

DRAMA O IMPERATORU JULIJANU

Henrik Ibzen govorio je da je *Car i Galilejac* njegova najznačajnija drama koja je u mnogome bila presudna za njegovu spisateljsku karijeru. Postavljena u vreme tranzicije grčke u hrišćansku kulturu, drama se bavi nasiljem koje prati smrt jedne i rađanje druge. Glavna ličnost drame je imperator Julijan Apostata. Kroz njegovu sudbinu, Ibzen ispituje odnose nužnosti i slobode, nasilja i lepote, istorije kao mogućeg reda ili stalnog haosa.

Car i Galilejac postavlja pitanje da li čovek ima moć da oblikuje istoriju. Šta nam Ibzen, u stvari, govori? Pišući u vremenima kada su ideje Marksa, Darvina i Ničea menjale svet, Ibzen je nastojao da artikuliše novu viziju ljudske slobode: Carstvo čoveka koji sledi slobodnu volju. U svoje vreme, on je samo delimično mogao da bude svestan opasnosti takve filozofije.

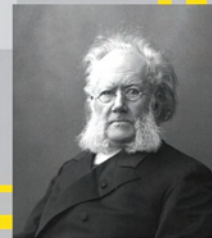
Posle fašizma i drugih totalitarnih režima 20. i 21. veka dobro znamo na koji način je volja za moć menjala istoriju savremenog sveta i do koje mere je psihologija mase uticala da ogroman broj ljudi sa sumanutim oduševljenjem prihvati ideje vođa kakvi su bili Hitler i Staljin. Svako može da postane zarobljenik privlačne snage autoritarne ličnosti i pronađe zadovoljstvo u pokoravanju njegovoj volji.

O *Caru i Galileju* razgovarao sam sa pokojnim Ljubišom Rajićem, poznavao-cem Ibzenovog dela i vrsnim prevodiocem sa norveškog jezika. Zamolio sam ga da razmotri mogućnosti prevodenje ove drame na srpski jezik. S punim poverenjem predložio je svog studenta Radoša Kosovića, koji je za nekoliko meseci uspešno završio prevod ove velike drame Henrika Ibzena. Zahvaljujući *Akademskoj knjizi* tekst drame po prvi put je pred srpskim čitaocem.

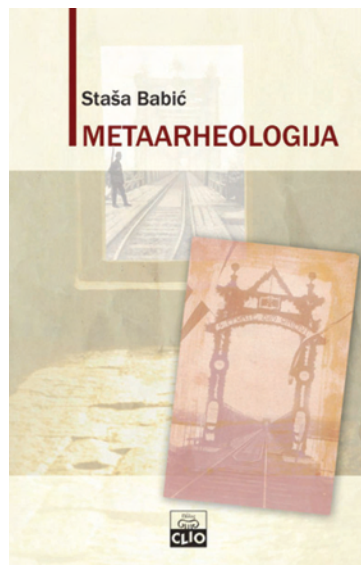
Henrik Ibzen

CAR I GALILEJAC

Istorijska drama I–II

N. Bradić

Vlade Keroševića, u izvođenju *Akademije umjetnosti Tuzla*, u 19.30 sati;
- Pošto su Odisej i njegovi odabrani saborci izašli iz čuvenog monumentalnog, drvenog konja, otvorili gradske kapije i u Troju pustili grčke osvajače, okončana je desetogodišnja opsada, a rođen jedan od ključnih mitova na kojima počiva naša civilizacija. Odisej se posle upustio u nove avanture i desetogodišnja lutanja kojima je okajavao svoje grehe. Posle Vergilijeve *Eneide* i Homerove *Ilijade*, Vlado Kerošević daje i svoje viđenje Homerove *Odiseje*.

Iz rukopisa „Opsada i par Konstantinopolja 1453“ Mihajla Kritovula, u prevodu sa vizantijskog grčkog Dejana Acovića

KAKAV JE GRAD PREPUŠTEN RAZARANJU I POHARI

Opsadom i padom megalopolisa na Bosforu okončano je hiljadugodišnje postojanje Vizantije. Moćni zidovi Konstantinopolja popustili su pod naletima razorne artiljerije 29. maja 1453. godine. Nepojmljive scene razaranja i nasilja ispunjavale su dane i sedmice sve do poslednjeg juriša osmanlijske vojske koji je

stavio tački na herojsku odbranu grada koju je predvodio poslednji vizantijski car Konstantin XI Paleolog.

„Posle svega sultan je ušao u grad i dao se na posmatranje njegove veličine, položaja, lepote, naseljenosti, vrednosti crkava, javnih građevina i kuća običnih ljudi. Sagledao je uređenje luke,

arsenala i svega što je uređeno u gradu - rečju, svega što je važno za grad. Kad je video koliki je broj poginulih, koliko je zgrada razoreno i kolike su razmere haranja i uništenja, obuze ga tuga i kajanje. Tekle su mu suze dok je gorko plakao: *Kakav smo grad prepustili razaranju i pohari*.

Antika fest u Feliks Romuliani

Neka igre počnu

Vladimir Đuričić

Ideja o organizovanju festivala antičke drame na kasnoantičkom lokalitetu Feliks Romuliana kraj Zaječara nije originalna niti nova. I mene je sačekala kad sam pre 14 godina prvi put preuzeo rukovođenje

Pozorištem u Zaječaru. Jer, gde je prirodnije u Srbiji organizovati takav teatarski događaj, nego u palati rimskog imperatora Gaja Valerija Galerija, koja se zbog svog značaja i lepote nalazi pod zaštitom *Uneska*.

Bilo je raznih pokušaja i najava organizacije pozorišnog festivala na Feliks Romuliani. Ipak, trebalo je da se pojavi Nebojša Bradić sa svojim znanjem i energijom, da poveže sve konce i da 2012. pokrene stvari sa mrtve tačke.

Ali, kako to u Srbiji obično i biva, zbog raznih okolnosti Antika fest je posle nekoliko uspešnih godina, prestao da postoji. Shvatajući značaj i potrebu za ovakvim teatarskim događajem u Istočnoj Srbiji, a imajući u vidu i nameru gradske vlasti da Feliks Romuliana tokom cele godine živi, prošle godine smo gradonačelnik Zaječara Boško Ničić i ja razgovarali sa Bradićem o ponovnom organizovanju festivala antičke drame.

Festival antičke drame u narednim godinama imaće i obavezu da za skoro svaki naredni festival priredi i na repertoar postavi neko delo antičkih autora

Postigli smo dogovor i postavili festival na čvrste temelje - doneli potrebna akta i potpisali višegodišnje ugovore. Zajednička očekivanja su da Festival narednih godina u svakom pogledu napreduje. Ovoga puta Festival će trajati tri dana u kojima će biti smešteni raznovrsni programi. A, za nas u *Zaječarskom pozorištu*, koje nosi ime velikog srpskog i jugoslovenskog glumca, rođenog Zaječarca, Zorana Radmilovića, poseban značaj ima to što Festival otvara predstava *Žene iz Troje*, koju smo priredili u koprodukciji sa *Narodnim pozorištem* iz Prištine sa sedištem u Gračanici, u režiji Nebojše Bradića i koja je u par meseci od premijere u Gračanici postigla lep uspeh i prijem na festivalima u Viminacijumu, Čortanovcima, Smederevu, na Nišvilu...

Poseban kvalitet za nas ima činjenica da ćemo, organizujući festival antičke drame, u narednim godinama imati i obavezu da za skoro svaki naredni festival priredimo i na repertoar postavimo neko delo antičkih autora.

Pa neka igre počnu.

Autor je direktor Zaječarskog pozorišta

Foto: Narodni muzej Zajčar

Palata Felix Romuliana nadomak sela Gamzigrad, na 11 kilometara od Zajčara

U večni spomen na svoju majku i sebe

Maja Živić

Palatu Felix Romuliana (Gamzigrad) car Gaj Valerije Maksimijan Galerije (Gaius Valerius Maximianus Galerius, 293-311), savladar i zet cara Dioklecijana, utemeljivač sistema tetrarhije, na izmaku III i početkom IV veka sagradio je u večni spomen na svoju majku (po kojoj joj je nadenuo ime) i sebe. Podignuta je u mestu Galerijevog rođenja, u prirodnom amfiteatru, nadomak današnjeg sela Gamzigrad, na 11 kilometara od Zajčara. Palata, utvrđena bedemom sa dvadeset odbrambenih kula, zauzima površinu od 6,5 ha (na fotografiji gore). Spomenička celina obuhvata još sakralno-memorijalni kompleks - dva mauzoleja i dva konsekrativna spomenika, Romulin i Galerijev i ostatke monumentalnog tetrapilona na brdu Magura, na oko kilometar udaljenosti od glavne (istočne) kapije palate. Kompleks na brdu Magura nije samo u svetu jedinstven spomenik, već ujedno i poslednji svedok ovako obavljenog čina divinizacije vladara i članova njegove porodice. Već je Konstantin, koji je u potpunosti negirao tetrarhijsku ideologiju i njene predstavnike, bio sahranjen u skladu sa hrišćanskim obredima, u novoj prestonici, Konstantinopolju. Galerijeva palata i njen božanski odraz na Maguri su, dakle, poslednje svedočanstvo o pokušaju da se jedna ideja učini večnom.

Zbog svojih arhitektonskih obeležja, ali i zbog lepote i kvaliteta sačuvanih umetničkih dela, na prvom mestu mozaika, kao i zbog činjenice da se radi o još uvek živom arheološkom nalazištu, Romuliana je 2007. upisana na Uneskovu Listu svetske kulturne baštine

konceptije Romulijane: divinizirani čovek uplovljava u sfere besmrtnika. Tako je povučena paralela između Galerija i Dionisa. Inspiracija Galeriju za ukazivanje izuzetnog poštovanja Dionisu bila je, bar delimično, njegova namera da deifikuje svoju majku Romulu, kao i samoga sebe. Poput Dionisa i njegove majke Semele, koji su se pridružili bogovima na Olimpu nakon Dionisove trijumfalne ekspedicije u Indiju, Galerije - Novi Dionis - i njegova majka Romula, uzdigli su se u nebo sa vrha Magure.

Dionis, božanski efeb, u osnovi smrtnik, na volšeban način je izvojevao pobjedu nad sopstvenom smrću, učinivši svoju besmrtnost jemstvom besmrtnosti čovekove duše. *Dionis - Bakhos - Jakho*, loza, vino, bršljan, bik, jarac - u svakome od svojih brojnih oblika zadržava simboliku stalnog obnavljanja prirode, neprekidnog ciklusa nastajanja kroz nestajanje, večnog rađanja života iz prvobitnog haosa. Gamzigradska predstava Dionisa je vizualizacija stalne težnje ovog boga da ljude, učinivši ih besmrtnima, uvede u svet bogova. Dionis je spasitelj duša i onaj koji daje večiti život. On briše granicu između dva sveta, sveta bogova i sveta ljudi, te je pojednostavljeno shvaćen kao bog koji ruši sve tabue i sve granice. Suštinski, ta težnja ka oslobođanju ima daleko dublje značenje, zbog čega dionizijski kult predstavlja srž grčkog spiritualizma, po shvatanju duše i doprinosu njenom otvaranju i otkrivanju. Upravo iz dionizijskih obreda rođena je ideja o duši srodnoj božanskoj i o duši stvarnijoj od tela.

Zbog svojih arhitektonskih obeležja, ali i zbog lepote i kvaliteta sačuvanih umetničkih dela, na prvom mestu mozaika, kao i zbog činjenice da se radi o još uvek živom arheološkom nalazištu, Romuliana je 2007. upisana na Uneskovu Listu svetske kulturne baštine

di o još uvek živom arheološkom nalazištu, Romuliana je 2007. upisana na Uneskovu Listu svetske kulturne baštine.

Podovi Galerijeve palate bili su zastrti mozaicima izuzetne lepote i umetničke vrednosti, koji predstavljaju najviši domat mozaičke umetnosti svoga vremena i renesansu mozaičke umetnosti poznohelenističkog razdoblja.

Među mozaicima Romulijane posebno mesto zauzima predstava boga Dionisa. Ona predstavlja sublimaciju celokupne arhitektonske i dekorativne

Dionisove misterije preteča su antičke drame, a magična Galerijeva zadužbina, Felix Romuliana, u potpunosti prožeta Dionisom, jedinstvena je i neponovljiva scenografija za njenu savremenu interpretaciju. Ovaj dragulj svetske kulturne baštine idealna je scena za Antika fest, koji će se ove godine, nakon kraće pauze, održati po šesti put, obogaćen mnoštvom novih sadržaja.

Autorka je dr arheologije, direktorka Narodnog muzeja Zajčar

125 година традиције и несебичне подршке заједници

Zajčarska pivara, jedna od najstarijih pivara u Srbiji, naredne godine obeležava 125 godina. Kroz snagu Zajčarskog piva, koje mnogo polaže na očuvanje tradicionalnih i породичnih vrednosti, građen je iskren, neсебичан и отворен однос према заједници и целокупном друштву.

Kao бренд koji su potrošači tri puta zaredom izabrali za omiljeni domaći pivski бренд, Zajčarsko se trudi da promoviše sve ono na šta smo kao društvo najponosniji, od nacionalne kuhinje, preko sporta do kulture.

Svoju podršku i pomoć pružili smo sportskim klubovima u Nišu, Subotici i Novom Sadu, u sklopu saradnje sa Olimpij-

skim komitetom Srbije, doprineli smo obnovi Pozorišta u Zajčaru, podržavamo kulturnu manifestaciju „Dani Zorana Radmilovića“, kao i brojne muzičke festivale - od „Gitarijade“ - najstarijeg rok festivala u Evropi, velikog Belgrade Beer Fest-a, i sve popularnijeg festivala bez muzike „Nišvil“.

Prošle godine, s ciljem da pomognemo ponovno otvaranje Narodnog muzeja u Beogradu, pokrenuta je velika nacionalna kampanja „Otvorimo zajedno Narodni muzej“. U okviru te kampanje, potrošači širom Srbije su kupovinom specijalno dizajniranih limenki sa slikama poznatih srpskih slikara, prikupili skoro 50.000 evra za otvaranje

ove znamenite kulturne institucije čije nacionalno i svetsko blago je bilo nedostupno javnosti 15 godina.

Osim toga, Zajčarska pivara ulaže u kvalitetni život svojih Zajčara. U sklopu projekta za revitalizaciju zajčarskih javnih arteskich česama, dali smo doprinos obnovi tri gradske česme - simbolima grada u kojem se proizvodi naše Zajčarsko.

Verujemo da ćemo se, uz podršku svih ljubitelja Zajčarskog piva i potrošača tradicije i nasleđa, i u buduću baviti projektima koji donose pozitivne promene u društvu, da ćemo doprineti zajednici za narednih 125 godina.